

Породи і кроси с.г птиці

1.1. Походження сільськогосподарської птиці

До сільськогосподарської птиці відносять курей, індиків, цесарок, перепелів, качок (два види), гусей, голубів, страусів, тобто 9 видів, а загальна кількість птиці, що використовується – 12 (куріпки, павичі, фазани).

Гуска свійська – одна з найстародавніших видів домашньої птиці. Вважають, що першою саме гуску одомашнила людина (3000 років до н.е.). Більша частина гусей походить від сірих гусей (Європа, Азія, Північна Америка – місце знаходження предків, перелітні) та шишкуватих гусей –предкова форма китайських гусей (Східний Сибір, Китай – перелітні).

Предками домашніх курей були банківські (чагарникові кури) – схожі з бурими леггорнами, місце знаходження предків – Індія, Бірма, Ява, Цейлон, Філіппінські острови, Нова Гвінея, Південний Китай, одомашнені більш як 5000 років тому. Вважають, що диких курей одомашнено заради півнячих боїв, а пізніше оцінено їх несучість і м'ясні якості. За сучасною класифікацією всі породи курей розподіляють на п'ять типів: яєчні, м'ясні, м'ясо-яєчні, бійцеві, декоративні. Качки одомашнені за 1000 років до н.е.

Предок – дика качка крижень. Місце знаходження предків – Європа, Азія, Північна Америка та Північна Африка (перелітні). Мускусні качки. Їх предки південноамериканські мускусні качки. Великого економічного значення до середини 20 сторіччя качки не мали. Вони утримувалися, в основному як декоративна птиця. Нині існують свійські форми качок трьох напрямів – яєчного, м'ясо-яєчного і м'ясного.

Індики – найбільша птиця родини квочкових птахів, загону курячих. *Meleagris gallopavo* (курка-павич) – латинська назва індичок. Предки – дикі індики двох підвидів (Північна та Південна Америка). Дикі індики й тепер населяють лісову та лісостепову зони Центральної й Північної Америки. Час приручення індиків невідомий. Корінні жителі Америки розводили індиків задовго до приходу туди європейців. Коли Америку відкрили європейці (1492 рік), індики й собаки були єдиними тваринами у ацтеків. У 1524 році у період царювання короля Генріха VIII (1491-1547 рр.) індиків завезли в Англію. Вже у 1585 році смажені індики стали основною різдвяною стравою. Цей звичай зберігся в Англії й сьогодні. Створені лінії і кроси індиків трьох типів: малі, середні і великі з добре розвиненими грудними м'язами. Цесарки. Предки – цесарки звичайні (Західна Африка). В III в. до н.е. розводили в Римській імперії. Час приручення їх і поширення в Європі точно не встановлено. Стада диких цесарок по 70-100 голів і зараз зустрічаються в зарослих чагарником

степях Західної Африки. Великий інтерес до розведення цесарок пов'язаний із специфічним смаком м'яса і з великою міцністю шкаралупи яєць.

Голуби. Предки – сизі голуби (Європа, Середня й Західна Азія, Північна Африка). Вважається, що голуби з'явилися на Землі 35 млн років тому. Час приручення цього виду птиці невідомий. Загін голубів об'єднує дві родини: дронти – велика нелітаюча птиця з редукованими крилами і живою масою до 25 кг (зникли ще у XVI сторіччі), друга родина – голубині. Вона налічує 292 види, з яких у державах східної Європи – лише Самиця відкладає у гніздо 2-3 яйця білого кольору, які подружжя висиджують поперемінно протягом 17-18 діб. За рік у голубів буває дві, а в деяких видів до п'яти яйцекладок.

Перепели. Предки – японські перепели (Японія або Китай, перелітні). Одомашнено в Японії на початку XIX сторіччя. Дикий перепел – найменший представник курячих, його жива маса досягає 100-150 г. Самиця, на відміну від інших видів птиці, важча від самця. Гнізда перепели будують в густій траві, куди вони відкладають до 20 яєць. Висиджування яєць і виведення пташенят триває протягом 17 днів.

Страуси. Африканські страуси як вид були відомі в Давньому Єгипті близько 300 років до н.е. Їх розводили як культову птицю, для одержання красивого пір'я, для упряжі у колісниці і для верхової їзди. У наші дні страус є домашньою птицею.

4.2. Основні напрямки еволюції сільськогосподарської птиці:

1. Підвищення продуктивності при зниженні витрат корму на одиницю продукції

2. Загальне підвищення мінливості, особливо маси і форми тіла, пігментації покриву, співвідношення тканин. У курей та індиків розмах мінливості за масою тіла майже десятикратний. Разючі зміни пігментації пера і форми тіла у голубів, курей, качок. У птахів різної спеціалізації різко змінено співвідношення між м'язовою і жировою тканинами.

3. Підвищення плодючості.

4. Зміни поведінки у бік зменшення лякливості при контакті з людиною.

5. Загальнофізіологічні зміни, які підвищили пристосованість птиці до умов існування, що різко відрізняються від природних. Зміна нейрогуморальної системи привела до втрати, як вважалося, 41 обов'язкового комплексу безумовних рефлексів, пов'язаних із насиджуванням.

4.3. Класифікація порід, ліній і кросів сільськогосподарської птиці Існує декілька систем класифікації порід, кросів і ліній сільськогосподарської птиці.

Породи класифікують: 1) за продуктивністю (яєчні, м'ясні, м'ясо-яєчні); 2) за господарським використанням (яєчні, м'ясні, м'ясо-яєчні, спортивні, декоративні, бійцеві); 3) за географічною ознакою (середземноморські, азіатські); 4) за живою масою (міні, легкі, середні, важкі, надважкі); 5) за пігментацією шкаралупи (біла, коричнева, голуба, плямиста); 6) залежно від стадії еволюції сільськогосподарської птиці (примітивні – аборигенні, перехідні, культурні – заводські). **Лінії класифікують:** 1) за продуктивністю, за живою масою, за пігментацією шкаралупи; 2) за ступенем завершеності ліній (основні, резервні, експериментальні); 3) за методом виведення ліній (прості, синтетичні); 4) за місцем ліній в кросі (прародинні, родинні, батьківські, материнські); 5) аутосексні; 6) інбредні, аутбредні. **Кроси класифікують:** 1) за продуктивністю; 2) за живою масою; 3) за пігментацією шкаралупи; 4) за ступенем завершеності ліній (гуси).

Порода – цілісна група птиці одного виду, яка має загальну історію розвитку і походження, спільність до вимог технології виробництва і природним умовам і яка відрізняється від інших порід характерними ознаками продуктивності, типом будови тіла, і яка стійко передає свої якості потомству. Чистопородна птиця – не нижче 4-го покоління, після того, як її розводять «у собі», без схрещування із птицею інших порід. При широкому ареалі породи в різних кліматичних і географічних зонах всередині можуть утворюватися популяції. Внутрішньопородна популяція – група (стадо) спадково неоднорідної птиці, яка відрізняється за фенотипом і генотипом від інших груп птиці, яка має декотрі господарсько корисні і екстер'єрні особливості в межах варіацій для породи в цілому. Мінімальна кількість нових порід курей – 40 тис.гол., інших видів – 15 тис. гол.; нових породних груп: курей – не менше 12 тис.гол., інших видів – не менше 10 тисяч голів. В породі повинно бути не менше 6 заводських ліній, а в кожній лінії – 100 родин. В породній групі – не менше 3 заводських ліній і 60 родин. Мінімальний склад кросу – 40 родин і 2 заводські лінії. Сучасна лінія значно подібна до породи, так як порода також є результатом використання методів перетворення індивідуальних якостей особин в групові. Лінія може нараховувати у своєму складі мільйон голів, тобто бути більше окремих порід і в той же час лінія – тільки частина породи. Лінійна птиця відрізняється від породної високою продуктивністю за рахунок поєднаності ознак, гетерозису, глибокої спеціалізації, більш надійним успадкуванням цінних ознак, підвищеною вирівняністю фенотипів і генотипів. Розвиток способів використання сільськогосподарської птиці як засобу виробництва привело до

створення нової структури масиву птиці того чи іншого виду. Структура виду птиці, що використовується у сільському господарстві, складається із наступних підпорядкованих груп: вид сільськогосподарської птиці; породи і породні групи; кроси; лінії; споріднені групи і мікролінії; родини; сім'ї; лінійні і гібридні особини. Для виробництва продуктів птахівництва використовуються в основному високопродуктивна гібридна птиця.